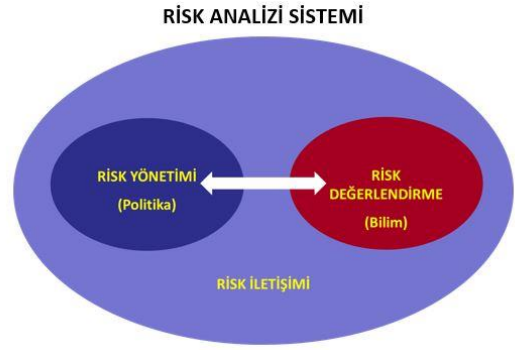

GIDA GÜVENİLİRLİĞİNDE RİSK DEĞERLENDİRME

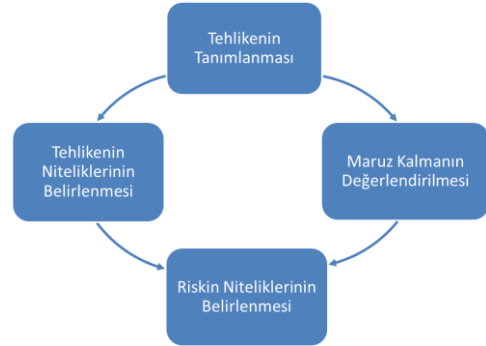
Risk Değerlendirme Nedir, Neden Önemlidir?

Gıda güvenilirliliğinin sağlanması ve böylece insan sağlığının korunması için, şu an dünyada benimsenen yaklaşım risk analizi sisteminin esas alınmasıdır. Risk analizi sistemi, temel olarak üç bileşenden oluşur. Bunlar; risk değerlendirme, risk yönetimi ve risk iletişimidir. Bu üç bileşenli sistem bitki sağlığı ve hayvan sağlığı dâhil olmak üzere, gıda zincirinin tüm adımlarında uygulanmaktadır.

Risk değerlendiricileri, gıda zincirinde var olan veya yeni gelişen tehditleri bilimsel olarak değerlendirmekte ve risk yöneticilerine bilimsel tavsiyelerde bulunmaktadır. Risk yöneticileri ise tehditlerin giderilmesine yönelik kararlar alırken ve gerekli adımları atarken, bu bilimsel tavsiyeleri dayanak olarak kullanmaktadır. Risk değerlendirme ve risk yönetimi süreçlerinde ilgili tüm taraflarla yürütülen ilişkiler ve bilgi alışverişleri de risk iletişimi bölümünü oluşturmaktadır.

Bilimsel bir terim olarak 'risk değerlendirme', tehlikenin tanımlanması, tehlikenin niteliklerinin belirlenmesi, maruz kalmanın değerlendirilmesi ve riskin niteliklerinin belirlenmesi aşamalarını kapsayan süreci tanımlamaktadır. Ancak genel olarak risk değerlendirme faaliyetlerinden bahsedildiğinde, güvenilirlilik değerlendirmesi, etkinlik değerlendirmesi (gıda ve yem katkı maddelerinin etkinliğinin değerlendirilmesi gibi), biyoyararlılık değerlendirmesi (vitamin ve mineral formlarının biyoyararlılığının değerlendirilmesi gibi) ve sağlık beyanlarının doğruluğunun kanıtlanmasına ilişkin değerlendirme gibi farklı nitelikteki bilimsel değerlendirmeleri kapsamaktadır.

Risk Değerlendirme Daire Başkanlığı (RDDDB)

Risk Değerlendirme Daire Başkanlığı (RDDDB), insan sağlığının korunması ve gıda güvenilirliliğinin sağlanmasına yönelik çalışmalarda risk analizi sisteminin esas alındığı 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununun yayımlanmasının ardından 2011 yılında kurularak Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü'nün çatısı altında yerini almıştır. Esas olarak risk değerlendirme faaliyetlerinin gerçekleştirilmesini sağlamak, bunun yanı sıra risk iletişimi faaliyetlerine de katkıda bulunmak üzere kurulan RDDDB, halen Tarım ve Orman Bakanlığı, Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü bünyesinde faaliyetlerini sürdürmektedir.

RDDB'nin Görevi, Amaçları ve İlkesi

Gıda ve Yem
Güvenilirliği

Hayvan Sağlığı
ve Refahı

Bitki Sağlığı

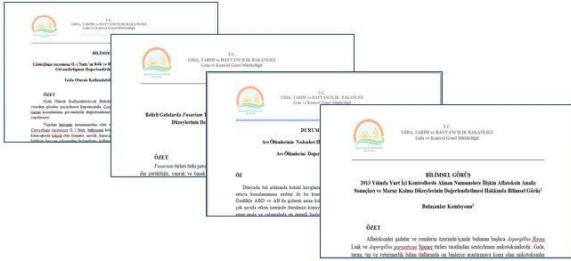
RDDB'nin temel görevi, gıda zincirinin tarladan sofraya tüm aşamaları ile ilgili tüm konular hakkında risk değerlendirme faaliyetlerinin gerçekleştirilmesini sağlamaktır. Gıda ve yem güvenilirliği, hayvan sağlığı ve refahı ile bitki sağlığı konularının yanı sıra beslenme ile ilgili bazı konularda da bilimsel çalışmalar yürütülmesi planlanmaktadır. Bununla birlikte, Biyogüvenlik Kanunu kapsamına giren hususlar Daire Başkanlığının görev alanına girmemektedir.

Daire Başkanlığı görevleri doğrultusunda; gıda güvenilirliği alanındaki uygulamalar, mevzuat oluşturulması ve yeni gıda politikalarının geliştirilmesi sırasında yürütülen çalışmaların sağlam bir bilimsel temele oturtulabilmesi ve risk yönetimi kararlarının bilinçli ve etkin bir şekilde alınabilmesi için tavsiye niteliğinde bilimsel görüşler, bilimsel nitelikli durum belgeleri ve benzeri çıktılar üretmeyi amaçlamaktadır.

RDDB ülkemizdeki gıda güvenilirliği sisteminin bir parçası olarak, ancak risk değerlendirme faaliyetlerinin risk yönetiminden ve politikadan bağımsız olmasını sağlamak üzere, kurulmuştur. Dolayısıyla RDDB'nin temel ilkesi, risk değerlendirme faaliyetlerinin bağımsız, tarafsız, şeffaf ve bilimsel esaslara dayalı olarak yürütülmesini sağlamaktır.

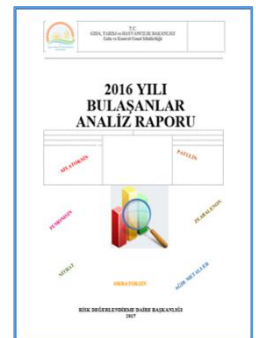
RDDB'nin Faaliyetleri

RDDB'nin faaliyetleri kapsamında bugüne kadar yapılan bilimsel değerlendirmelere, gıda olarak kullanılacak bitkilere ilişkin güvenilirlik değerlendirmeleri ve bazı gıda bulaşanlarının tespit edilen miktarlarda risk oluşturup oluşturmayacağına dair bilimsel değerlendirmeler örnek verilebilir. Zaman

zaman, ülkemizde yaşanan güncel sorunlarla ilgili bilimsel değerlendirme çalışmaları da yürütülmektedir (örneğin, arı ölümleri). Ayrıca, ilgili taraflardan gelen soru ve talepler üzerine, ulusal ve uluslararası kurumlar tarafından yapılan bilimsel değerlendirmeler taranmakta ve toplanan bilgiler doğrultusunda bilimsel içerikli durum belgeleri vb. çıktılar oluşturulmaktadır.

Bununla birlikte, kamu sağlığı açısından öncelikleri belirleyebilmek, ileride risk değerlendirme çalışmalarına daha iyi yön verebilmek ve resmi kontrollerin planlanmasında kullanılmak üzere, resmi kontrol sonuçları ve RASFF (AB'nin Gıda ve Yem İçin Hızlı Alarm Sistemi) bildirimleri analiz edilmektedir.

RDDDB Nasıl Çalışıyor?

RDDDB, öncelikle Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü'nün (GKGM) risk yönetiminden sorumlu uygulayıcı Daire Başkanlıklarına ve zaman zaman ilgili diğer birimlere veya kuruluşlara hizmet veren, ancak oluşturduğu bilimsel yapılar vasıtasıyla bağımsızlığını teminat altına alan bir Daire Başkanlığıdır. Risk değerlendirme çalışmalarına, çoğunlukla, GKGM'nin uygulayıcı Daire Başkanlıklarının talep veya soruları doğrultusunda başlanmaktadır.

Bilimsel çalışmalar, 24.12.2011 tarih ve 28152 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş olan "Risk Değerlendirme Komite ve Komisyonlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" hükümleri doğrultusunda aşağıda bahsedilen yapılar vasıtasıyla gerçekleştirilmektedir. Hem bu Yönetmeliğin hazırlanması hem de bilimsel komite ve komisyonların planlanması sırasında Avrupa Birliği Gıda Güvenliği Otoritesi (EFSA)'nin yapısı örnek alınmıştır.

Bilimsel Sekreteryaya

RDDDB bünyesinde çalışmakta olan teknik personel, oluşturulan ve oluşturulacak bilimsel yapılara bilimsel ve teknik yardım sağlamak ve çalışmalara destek vermekle görevlidir. Ayrıca, henüz bilimsel komisyonu oluşturulmamış olan konularda gelen taleplere cevap verebilmek amacıyla, ulusal ve uluslararası kurumlar tarafından yapılan bilimsel değerlendirmelerin taranması ve toplanan bilgiler doğrultusunda bilimsel içerikli durum belgeleri vb. çıktılarının oluşturulması ile resmi kontrol sonuçlarının ve RASFF bildirimlerinin analiz edilerek rapor haline getirilmesi görevi de RDDDB'nin teknik personeli tarafından gerçekleştirilmektedir.

Bilimsel Komisyonlar

Risk değerlendirme faaliyetlerini gerçekleştirmek üzere konularına göre Bilimsel Komisyonlar oluşturulmaktadır. Bu Komisyonlar, araştırma kurumları, araştırma enstitüleri, üniversiteler vb. kurumlarda görev yapan bilim insanlarından teşkil edilmekte ve komisyon üyeleri, yapılan açık çağrı ile toplanan adaylar arasından seçilmektedir. Tıp, eczacılık, beslenme ve diyetetik, kimya, gıda mühendisliği, ziraat mühendisliği, kimya mühendisliği, veteriner hekimlik, istatistik, biyoloji gibi çok çeşitli meslek gruplarından ve çok çeşitli uzmanlık alanlarından seçilen bilim insanlarının yer aldığı Bilimsel Komisyonlar, en az 9 üyeden oluşmaktadır ve her bir üyenin görev süresi 3 yıldır.

Konularına göre oluşturulacak olan Bilimsel Komisyonların belirlenen takvim çerçevesinde kurulması, faaliyetlerine başlaması ve tümünün kademeli olarak tamamlanması planlanmıştır. Hâlihazırda yedi Bilimsel Komisyon kurulmuş ve faaliyetlerine başlamıştır. “Gıda Olarak Kullanılabilecek Bitkiler Komisyonu” 2012, “Bulaşanlar Komisyonu” 2013, “Yem Komisyonu” 2015, “Biyolojik Tehlikeler Komisyonu” 2016, “Belirli Gıda Bileşenleri, Beyanlar ve Yeni Gıdalar Komisyonu” ile “Bitki Sağlığı Komisyonu” 2017 ve “Gıda Katkı Maddeleri Komisyonu” 2018 yılında kurulmuştur.

Bilimsel Komisyonlar Neler Yapıyor?

Gıda Olarak Kullanılabilecek Bitkiler Komisyonu (GOKBK): GOKBK, gıdalarda kullanılmak istenen bitkilerin insan tüketimine uygunluklarına ilişkin güvenilirlik değerlendirmesini yapmaktadır.

Bulaşanlar Komisyonu: Bulaşanlar Komisyonu, bulaşanların (mikotoksinler, metaller, dioksinler vb.) insan sağlığı üzerindeki riskleri, gıdalarda bulunabilecek ve insan sağlığına risk oluşturmayacak maksimum limitleri gibi konularda bilimsel değerlendirmeler yapmaktadır.

Yem Komisyonu: Yem Komisyonu, hayvanların beslenmesi, hayvan beslemede kullanılan katkı maddeleri, ürünler veya diğer maddelerin güvenilirliği ve/veya etkinliği, bu maddelerin hayvanlar, uygulayıcılar ve üretilen hayvansal ürünleri tüketen tüketiciler ile çevre açısından güvenilirliği gibi konularda bilimsel değerlendirmeler yapmaktadır.

Biyolojik Tehlikeler Komisyonu: Biyolojik Tehlikeler Komisyonu, biyolojik tehlikelerin insan sağlığı ile ilgili risklerini değerlendirerek bilimsel görüş oluşturmak, gıda kaynaklı mikrobiyal hastalıkların önüne geçilmesi için alınacak önlemlere ilişkin değerlendirmeler yapmak ve ülkemizde patojenlerden kaynaklanan mikrobiyolojik tehlikelere yönelik bilimsel çerçevede risk değerlendirme faaliyetlerinin yürütülmesinde aktif rol almak üzere kurulmuştur.

Belirli Gıda Bileşenleri, Beyanlar ve Yeni Gıdalar Komisyonu: Belirli Gıda Bileşenleri, Beyanlar ve Yeni Gıdalar Komisyonu, sağlık beyanlarının bilimsel olarak doğrulanması, yeni gıdaların (novel foods) güvenilirliği, bebek formülleri, devam formülleri, bebek ve küçük çocuk ek gıdalarında kullanılacak bileşenlerin güvenilirliği ve uygunluğu, gıdalara eklenen besin ögesi kaynaklarının

(vitamin ve mineral kaynakları vb.) ve diğer maddelerin (teknolojik amaçlar dışında eklenen maddeler) güvenilirliği, vitamin ve minerallerin tolere edilebilir üst alım düzeyleri, belirli gıda bileşenlerinin alerjik reaksiyonlara veya intolerans reaksiyonlarına yol açma potansiyeli gibi alanlarda bilimsel değerlendirmeler yapmaktadır.

Bitki Sağlığı Komisyonu: Bitki Sağlığı Komisyonu gıda zincirinin güvenilirliği ve güvenliği açısından Türkiye'deki bitkilere ve bitkisel ürünlere zarar verebilecek bitki zararlılarının neden olduğu riskler; bitki koruma ürünleri, bunların kalıntıları, bitki koruma ürünlerinin çevreye olan etkileri (uygulayıcılar, çalışanlar, çevre sakinleri, tüketiciler ve yaban hayatı üzerine etkiler) gibi konularda bilimsel değerlendirmeler yapmaktadır.

Gıda Katkı Maddeleri Komisyonu: Gıda Katkı Maddeleri Komisyonu gıda katkı maddeleri, gıda aroma vericileri, gıda enzimleri, işlem yardımcıları ve teknolojik amaçlar için gıdaya eklenen diğer maddelere ilişkin konularda bilimsel değerlendirmeler yapmaktadır.

Kurulması Planlanan Diğer Bilimsel Komisyonlar Hangileridir?

Bahsedilenler dışında oluşturulması öngörülen diğer Bilimsel Komisyonlar ve çalışma konuları aşağıda açıklanmıştır. Ancak, zaman içerisinde ortaya çıkabilecek farklı öncelikler veya ihtiyaçlar doğrultusunda, Komisyonların kurulmasında bazı değişikliklere gidilebileceği de göz önünde bulundurulmalıdır.

Gıda ile Temas Eden Madde ve Malzemeler Komisyonu: Bu Komisyonunun görev alanına girecek konuların, gıda ile temas eden madde ve malzemelerin üretim süreçleri, bu süreçlerde işlem yardımcıları, katkı ve aromaların kullanımı ve reaktiviteleri, geri dönüşüm işlemleri, migrasyon, gıda ile temas eden plastik, metal, kâğıt, cam, seramik ve silikon esaslı madde ve malzemeler, gıda ile temas eden aktif ve akıllı madde ve malzemeler gibi konular olması öngörülmüştür.

Sağlıklı
Hayvanlar,
Sağlıklı
Toplum

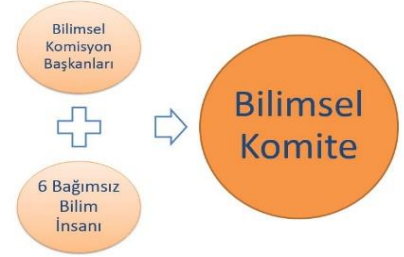

Hayvan Sağlığı ve Refahı Komisyonu: Hayvan Sağlığı ve Refahı Komisyonunun görev alanına girecek konuların, balık dâhil gıda amaçlı olarak yetiştirilen hayvanlar ile ilgili hayvan hastalıkları ve hayvan refahı, deney hayvanlarının refahı gibi konular olması öngörülmüştür.

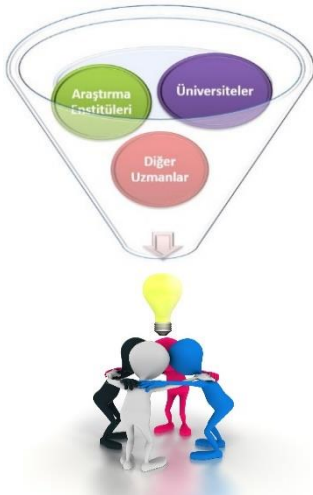
Bilimsel Komite

Tek başına hiçbir Bilimsel Komisyonun görev alanına girmeyen konularda ve birden fazla Bilimsel Komisyonun görev alanına giren çoklu sektörel konularda risk değerlendirme faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi; Bilimsel Komisyonların çalışma sisteminin belirlenmesi ve çalışma metodlarının uyumlaştırılması ve Bilimsel Komisyonlar arasındaki genel koordinasyonun sağlanması amaçlarına yönelik olarak Bilimsel Komitenin kurulması planlanmıştır.

Bilimsel Komitenin, Bilimsel Komisyonların başkanları ile herhangi bir Bilimsel Komisyonda yer almayan 6 bağımsız bilim insanından oluşturulması ve üyelerin görev süresinin 3 yıl olması öngörülmüştür. Bilimsel Komite henüz oluşturulmamıştır.

Uzman Veri Tabanı ve Bilimsel Çalışma Grupları

Risk değerlendirme çalışmaları için gerektiğinde bilimsel ve teknik uzman desteği sağlamak amacıyla, bir Uzman Veri Tabanı (UVT) oluşturulmuştur. Araştırma kurumlarından, araştırma enstitülerinden, üniversitelerden uzmanlar ile konu ile ilgili bilimsel ve teknik yeterliliğe sahip diğer uzman kişiler açık çağrı yoluyla UVT'ye başvurabilmektedir. Veri tabanında uzmanların iletişim bilgileri, eğitim bilgileri, uzmanlık alanları, yaptığı çalışmalar ile ilgili bilgiler bulunmaktadır. UVT'de yer alan uzmanlar, ihtiyaç duyulması halinde, Bilimsel Komite, Bilimsel Komisyonlar veya belirli amaçlar için oluşturulabilecek Bilimsel Çalışma Gruplarının çalışmalarına bilimsel ve teknik destek sağlamak üzere davet edilmektedir.

İstişare Komitesi

Gıda ve yem güvenilirliğini doğrudan veya dolaylı olarak etkileyen konulardaki mevcut riskler veya yeni gelişebilecek riskler ile ilgili olarak tüm tarafların görüş alışverişinde bulunmasını sağlamak amacıyla İstişare Komitesinin kurulması planlanmıştır. Bu Komitenin, Bakanlığımızın ilgili birimlerinin, ilgili Bakanlıkların, TÜBİTAK'ın ve Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT)'nin temsilcileri ile konu ile ilgili sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinden oluşması öngörülmüştür. İstişare Komitesi henüz oluşturulmamıştır.

Risk Değerlendirme Alanında Uzman Olmak İstemez misiniz?

Bugüne kadar biriktirmiş oldukları bilimsel bilgi ve deneyimlerini, ülkemizdeki gıda güvenliğinin geliştirilmesi ve böylelikle halkımızın sağlığının korunmasına katkı sağlamak için kullanmak isteyen tüm bilim insanlarımızı Bilimsel Komite ve Bilimsel Komisyonlarda görev almaya ve Uzman Veri Tabanında yer almaya davet ediyoruz.

Bilimsel Komite ve Bilimsel Komisyonlar için açık çağrı yapıldığı dönemlerde, Uzman Veri Tabanı için her zaman başvuruda bulunabilirsiniz. Yapmanız gereken tek şey riskbasvuru.tarimorman.gov.tr adresinden sisteme giriş yapıp başvuru formunu doldurmak. Ülkemizin gıda güvenliğinde fark yaratmak isteyen tüm değerli bilim insanlarını bekliyoruz.

İletişim

Adres: T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü, Risk Değerlendirme Daire Başkanlığı

Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı No:161, Çankaya - ANKARA

Telefon: 0 312 258 77 08

Faks: 0312 258 77 26

E-posta: risk@tarimorman.gov.tr

www.tarimorman.gov.tr

GKGM - Risk Değerlendirme Daire Başkanlığı, 2018.